

PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL. REGLEMENTĂRI LA NIVEL INTERNAȚIONAL ALE DOMENIULUI

*Andrian ROȘA,
master în relații internaționale*

PERSONAL DATA PROTECTION. REGULATIONS AT INTERNATIONAL LEVEL OF THE FIELD

The intensive development of the information technologies, which have an enormous influence on the privacy, has brought to the attention of international community the personal data protection area. This article aims to highlight the way the field of personal data protection is envisaged by the international society and namely within the international organizations. There will be described the main relevant acts issued by such bodies like Council of Europe, European Union, United Nations, OECD. Also, it will not be left aside mentioning the acts of international justice courts and forums. The article presents an analysis that furnishes, thus, a valuable background in systematizing the international provisions of the personal data protection domain with a view of coordinating the efforts at the national level to align the practices and regulations to international standards.

Dreptul la viața privată, consfințit în Constituția Republicii Moldova la capitolul drepturilor și libertăților fundamentale¹, se află deja de mult timp în atenția comunității internaționale, care a tins să asigure un cadru regulatoriu ce ar introduce o reglementare cât de cât uniformă la nivel internațional a domeniului protecției vieții private. Recent, odată cu dezvoltarea dinamică a societății informaționale, accentul a fost pus anume pe protecția datelor cu caracter personal, care, în principiu, conțin totalitatea de informație capabilă să dezvăluie cu lux de amănunte viața privată a indivizilor.

Consiliul European

Deși Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a Consiliului European din 04 noiembrie 1950² face referință la dreptul la inviolabilitatea vieții private, primul

instrument internațional menit să creeze cadrul general de standarde în domeniul protecției datelor cu caracter personal este considerată *Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal*, deschisă spre semnare pentru statele membre ale Consiliului European la Strasbourg, în ziua de 28 ianuarie 1981³ și intrată în vigoare la 1 octombrie 1985.

Convenția dată, prin urmare, atrage după sine responsabilitate și protejează persoanele fizice de abuzurile care pot apărea la colectarea și prelucrarea datelor, și, totodată, instituie misiunea de reglementare a fluxului transfrontalier de date cu caracter personal. Acest tratat internațional nu numai că oferă garanții în ce privește colectarea și prelucrarea datelor cu caracter personal, dar și interzice, în cazul în care legislația națională nu asigură garanții corespunzătoare, prelucrarea unor categorii speciale de date ale persoanei privind originea rasială, opiniile politice, convingerile religioase și alte convingeri, precum și datele cu caracter personal referitoare la sănătate sau la viața sexuală, condamnările penale etc.

Convenția, de asemenea, acordă persoanei dreptul de a cunoaște faptul că sunt colectate date despre aceasta, iar în caz de necesitate – dreptul de a le corecta. Limitarea drepturilor evocate în Convenție este posibilă doar în cazul când în pericol se află interesele supreme (adică securitatea statului, interesele de apărare etc.). Convenția prescrie în același timp anumite limitări privind fluxurile transfrontaliere de date cu caracter personal către acele state, în care reglementarea normativ-legislativă nu asigură un nivel adecvat de protecție. Până la momentul de față, 40 de state au ratificat Convenția nominalizată.

În ce privește Republica Moldova, statul nostru a semnat Convenția nr.108 la 4 mai 1998 și a ratificat-o prin Hotărârea Parlamentului nr.483-XIV din 02 iulie 1999, aceasta intrând în vigoare din 1 iunie 2008. Decalajul de timp se explică prin faptul că cel târziu în momentul intrării în vigoare a prezentei Convenții în cazul Republicii Moldova era necesară adoptarea bazei legale naționale în domeniul protecției datelor cu caracter personal. În consecință, instrumentul de ratificare a fost depus la 28 februarie 2008, în urma adoptării Legii nr. 17-XVI din 15 februarie 2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

În același timp, odată cu instrumentul de ratificare a Convenției, au fost depuse Declarații prin care Republica Moldova anunța că nu va aplica

¹ Articolul 28 cu privire la viața intimă, familială și privată.

² Articolul 8. Dreptul la respectare a vieții private și de familie.

³ Altfel numită și Convenția nr.108.

Convenția față de prelucrarea datelor cu caracter personal de către persoane fizice exclusiv pentru necesități personale și familiale (cu condiția că prin acestea nu se încalcă drepturile subiecților datelor cu caracter personal), precum și față de prelucrarea datelor cu caracter personal atribuite la informații ce constituie secret de stat, dar, totodată, va aplica Convenția inclusiv față de datele cu caracter personal care nu sunt prelucrate în mod automatizat. De asemenea, Republica Moldova a desemnat Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal în calitate de autoritate competentă pentru implementarea prevederilor Convenției și pentru întreținerea raporturilor de asistență reciprocă cu alte state părți⁴.

Convenția stabilește, în același timp, un Comitet

⁴ În acest context, în conformitate cu Legea nr. 17 – XVI din 15.02.2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal, în Republica Moldova, autoritatea responsabilă de controlul asupra corespunderii prelucrării datelor cu caracter personal cerințelor prezentei legi este Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. Întru executarea acestei legi a fost adoptată Legea nr. 182 – XVI din 10.07.2008 cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, structurii, personalului-limită și a modului de finanțare a Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

Consultativ (T-PD), compus din reprezentanți ai statelor părți la Convenție, completat de observatori din alte state (membre sau nemembre) și organizații internaționale, care este responsabil de interpretarea prevederilor și de îmbunătățirea implementării Convenției⁵.

Totodată, luând în considerare evoluția politică pe plan internațional, dar și a domeniului vizat în parte, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat la Strasbourg la 15 iunie 1999 *Amendamente la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, ce autorizează aderarea Comunităților Europene la aceasta*⁶.

De asemenea, a fost adoptat și un *Protocol adițional la Convenția pentru protecția persoanelor*

⁵ Acest Comitet este responsabil, de asemenea, de elaborarea rapoartelor, ghidurilor și principiilor diriguitoare referitor la subiecte de genul clauzelor contractuale privind protecția datelor în timpul transferului datelor cu caracter personal părților terțe, care nu sunt supuse unui nivel adecvat de protecție a datelor, sau protecția datelor cu referire la biometrie. Printre altele, anume T-PD a adoptat Amendamentele și Protocolul adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal.

⁶ Amendamentele nominalizate au fost, deocamdată, acceptate de 28 de state.

Elizabeth Ivanovsky. Schiță pentru textil, aa 1930

referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de control și fluxul transfrontalier al datelor, care a fost deschis pentru semnare de către statele semnatare ale Convenției la Strasbourg la 8 noiembrie 2001 și a intrat în vigoare la 1 iulie 2004. Textul Protocolului adițional sporește protecția datelor cu caracter personal și viața privată prin îmbunătățirea Convenției în două domenii: se asigură instituirea autorităților naționale de supraveghere responsabile de asigurarea conformării cu legile sau reglementările adoptate în baza Convenției referitor la protecția datelor cu caracter personal și fluxurile transfrontaliere de date; iar în ceea ce ține de fluxurile transfrontaliere de date către țări terțe, datele pot fi transferate doar dacă statul destinatar sau organizația sunt capabile să asigure un nivel adecvat de protecție⁷.

Pornind de la faptul că Legea nr. 17-XVI din 15.02.2007⁸ stipulează că legislația Republicii Moldova în domeniul prelucrării datelor cu caracter personal constă inclusiv din Protocolul adițional la Convenție, în timpul de față se îndeplinesc procedurile interne atât pentru acceptarea Amendamentelor la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cât și pentru ratificarea Protocolului adițional la aceasta.

O altă sursă de bază juridică în domeniul protecției datelor cu caracter personal din partea Consiliului Europei sunt *Recomandările* și *Rezoluțiile Comitetului Miniștrilor*. Acestea urmează să furnizeze suport adițional în transpunerea principiilor Convenției nr.108 în diferite sectoare, precum prelucrarea datelor cu caracter personal în rețeaua Internet, medicină sau poliție și altele. Aceste documente recomandă guvernelor statelor membre să implementeze în legislația națională principiile directorii incluse în anexele *Recomandărilor* sau *Rezoluțiilor* și să asigure o largă difuzare a acestor principii. De obicei, documentele menționate sunt însoțite de memorandumuri explicative, în care se tâlmăcesc, pe articole, prevederile din anexele *Recomandărilor* și *Rezoluțiilor*.

Uniunea Europeană (UE)

Baza legală în domeniul protecției datelor cu caracter personal pentru cele 27 state membre ale UE reprezintă un șir de *Directive*, *Decizii* sau *Regulamente* specifice ale *Comisiei Europene* și *Consiliului European* sau acte internaționale

ca *Tratatul pentru Uniunea Europeană* și *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*.

Cu toate acestea, legea de bază care reglementează domeniul vizat, desfășurând prevederile conținute în Convenția nr. 108, constituie *Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date*.

Această Directivă se aplică datelor prelucrate prin mijloace automatizate (de ex. Baza de date computerizată a clienților) și datelor ce se conțin sau urmează să devină parte a sistemelor de fișiere neautomatizate (fișiere tradiționale pe suport de hârtie).

Directiva 95/46/CE nu se aplică prelucrărilor de date efectuate de către o persoană în scopuri pur personale sau casnice sau în cursul unei activități ce se află în afara domeniului de aplicare a legii Comunitare, precum ar fi operațiuni ce țin de securitatea publică, apărare sau securitate de Stat.

Actul nominalizat urmărește protecția drepturilor și libertăților persoanelor în privința prelucrării datelor cu caracter personal prin stabilirea unor linii directorii care determină cazurile când aceste prelucrări sunt legale. Astfel, sunt prevăzute aspecte precum calitatea datelor, legalitatea prelucrărilor de date, categoriile speciale de prelucrări, informațiile care urmează a fi dezvăluite subiecților de date, dreptul subiectului de date de acces la date, excepții și restricții, dreptul de opunere prelucrării de date, confidențialitatea și securitatea prelucrării, notificarea prelucrării către autoritatea de supraveghere, dreptul persoanei la recurs în justiție și compensații pentru încălcarea drepturilor garantate de legea aplicabilă prelucrărilor în cauză.

De asemenea, este reglementat transferul de date cu caracter personal de la un stat membru către o țară terță, care este autorizat când destinatarul oferă un nivel de protecție adecvat și interzis dacă acesta nu asigură nivelul de protecție convenit, cu excepția derogărilor enumerate.

Directiva dată încurajează elaborarea codurilor de conduită la nivel național și comunitar, care ar contribui la implementarea corespunzătoare a prevederilor atât naționale, cât și comunitare.

Fiecare stat membru urmează să instituie una sau mai multe autorități publice independente, responsabile de monitorizarea aplicării pe teritoriul propriu a stipulărilor adoptate de statele membre conform Directivei.

Un moment aparte îl constituie crearea unui Grup de Lucru privind Protecția Persoanelor referitor la

⁷ Actualmente, Protocolul adițional a fost ratificat de 22 de state.

⁸ Articolul 3. Cadrul juridic

Prelucrarea Datelor cu Caracter Personal⁹, compus din reprezentanți ai autorităților naționale de supraveghere, ai autorităților de supraveghere din instituțiile comunitare și reprezentanți ai Comisiei Europene.

Obiectivele primordiale ale acestei structuri sunt furnizarea de opinii de expertiză de la nivelul statelor membre către Comisia Europeană pe marginea chestiunilor ce țin de protecția datelor, promovarea aplicării uniforme a principiilor generale ale Directivelor în toate statele membre prin cooperare între autoritățile de supraveghere a protecției datelor, consultarea Comisiei Europene privind orice măsuri comunitare care afectează drepturile și libertățile persoanelor fizice cu referire la prelucrarea datelor cu caracter personal și viața privată, emiterea recomandărilor pentru publicul larg și, în particular, pentru instituțiile comunitare pe subiecte ce țin de protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și viața privată în UE.

În această ordine de idei, *Opiniile, Documentele de Lucru, Recomandările* și alte acte ale Grupului de Lucru al Articolului 29 servesc un izvor valoros pentru baza regulatoare a domeniului protecției datelor în Uniunea Europeană, dar care poate fi preluat ca o bună practică și pentru alte state din afara Comunității Europene.

Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Printre principalele documente internaționale în domeniul drepturilor omului se numără cele adoptate în cadrul ONU, în calitatea sa de for global cu vocație universală. Astfel, instrumentele internaționale care vizează dreptul la inviolabilitatea vieții private sunt: *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* din 16 decembrie 1966¹⁰ și *Declarația universală a drepturilor omului* din 10 decembrie 1948¹¹.

Deși un act internațional atare al ONU pentru protecția, în special, a datelor cu caracter personal, la moment, nu există, urmează a fi menționat un document care, totuși, oferă un cadru general menit să atragă comunitatea internațională într-o albie mai mult sau mai puțin uniformă în ceea ce ține de subiectul abordat.

Astfel, prin Rezoluția Adunării Generale a ONU din 14 decembrie 1990 au fost adoptate *Liniile Directorii ale Națiunilor Unite cu privire la Fișierele Automatizate de Date cu Caracter Personal*.

⁹ Denumirea comună fiind Grupul de Lucru al Articolului 29, numit astfel după articolul din Directiva 95/46/CE prin care a fost instituit.

¹⁰ Articolul 17

¹¹ Articolul 12

Procedurile de punere în aplicare a reglementărilor cu privire la fișierele automatizate de date cu caracter personal sunt lăsate la inițiativa fiecărui stat și supuse unor principii privind garanțiile minime care ar trebui să fie prevăzute în legislațiile naționale: legalitate și corectitudine, exactitate, specificare a scopului, acces al persoanei interesate, non-discriminare, capacitate de a face excepții, securitate.

De asemenea, Liniile Directorii conțin prevederi despre necesitatea supravegherii și sancțiunilor pentru încălcarea legislației în domeniul respectiv, dar și despre fluxurile transfrontaliere de date, prin care se menționează că datele pot circula între statele care oferă garanții comparabile, iar în cazul în care nu există garanții reciproce, limitările privind astfel de circulații nu pot fi impuse în mod nejustificat, ci doar în măsura în care protecția vieții private o cere.

În ceea ce ține de domeniul de aplicare a respectivului document, principiile enunțate în acesta ar trebui să fie aplicate, în primul rând, la toate fișierele computerizate publice și private, precum și, opțional, la fișierele manuale. Totodată, dispoziții speciale, sau opționale, ar putea fi făcute pentru a extinde o parte sau toate principiile fișierelor persoanelor juridice, în special atunci când acestea conțin unele informații cu privire la persoane fizice.

Niște stipulări aparte, în același timp, se referă la aplicarea Liniilor Directorii fișierelor de date cu caracter personal deținute de către organizațiile internaționale guvernamentale.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)

Merită a fi menționate și niște documente adoptate în cadrul Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică care întrunește, la moment, 31 state atât europene, cât și din afara continentului european.

Astfel, la 23 septembrie 1980, Consiliul OCDE a adoptat Recomandarea privind *Liniile Directorii asupra Protecției Vieții Private și Fluxurilor Transfrontaliere de Date cu Caracter Personal*, care a avut un rol important în furnizarea de material pentru viitoarea Convenție nr. 108 a Consiliului European.

În acest context, Liniile Directorii prevăd definițiile de „controlor de date”, „date cu caracter personal”, „flux transfrontalier de date”. De asemenea, aceste standarde minime, putând eventual fi completate cu măsuri adiționale pentru protecția vieții private și libertăților individuale, includ în sine domeniul de aplicare, principiile de

bază de aplicare națională (de limitare a colectării, de calitate a datelor, de specificare a scopului, de limitare a folosirii, de transparență, de participare a individului, de responsabilitate).

Celelalte părți ale acestui document sunt dedicate principiilor de aplicare internațională a fluxului liber și restricțiilor legitime, implementării la nivel internațional și cooperării internaționale.

Un alt document adoptat în cadrul OCDE – *Liniile Directorii privind Securitatea Sistemelor și Rețelelor Informaționale: spre o cultură a securității* – a fost adoptat sub forma unei Recomandări a Consiliului OCDE la 25 iulie 2002.

Aceste Lini Directorii sunt aplicabile tuturor participanților în noua societate informațională și sugerează necesitatea unei conștientizări sporite a problemelor legate de securitate, inclusiv necesitatea dezvoltării unei „culturi a securității”, ceea ce reprezintă concentrarea asupra securității la dezvoltarea sistemelor și rețelelor informaționale, precum și adoptarea noilor căi de gândire și comportare la folosirea și interacțiunea cu aceste sisteme și rețele.

Cele nouă principii aplicabile participanților sunt următoarele: conștientizarea necesității de

consolidare a securității, responsabilitatea pentru securitatea sistemelor și rețelelor informaționale, reacționarea la incidente de securitate, respectarea eticii, conformitatea cu valorile democratice, asigurarea analizei riscurilor, proiectarea și implementarea elementului securității, managementul securității, reevaluarea măsurilor de securitate și întreprinderea modificărilor necesare.

În lumina celor expuse anterior, trebuie remarcate și alte izvoare ale reglementărilor în domeniul protecției datelor cu caracter personal. Astfel, o sursă incontestabilă de norme care, deseori, servesc chiar la operarea modificărilor în legislațiile naționale sunt *hotărârile și deciziile Curții Europene pentru Drepturile Omului și Curții Europene de Justiție*.

În același timp, un adevărat atelier de noi tendințe și idei îl constituie *forurile internaționale specializate în domeniul vieții private și protecției datelor cu caracter personal*, mai cu seamă acelea care reunesc reprezentanți ai autorităților de supraveghere în domeniul dat.

Astfel, printre cele mai importante reuniuni internaționale pot fi incluse: *Conferința de Primăvară a Autorităților Europene pentru Protecția Datelor*, *Conferința Internațională a Protecției Datelor și Vieții Private*, *Conferința Comisarilor pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal Francofoni*, *Grupul de Lucru Internațional pentru Protecția Datelor în Telecomunicații*, *Grupul Comisarilor pentru Protecția Datelor din Europa Centrală și de Est*, *Atelierele de Lucru pentru Examinarea Cazurilor*.

Aceste foruri servesc o bună platformă de abordare a problemelor stringente cu referință la domeniul protecției datelor, de rând cu schimbul de experiență și asistență reciprocă, fiind concepute standarde internaționale în acest sens prin formularea declarațiilor și altor acte comune ale reprezentanților participanți.

În acest context, cel mai recent și elocvent exemplu este *Propunerea Comună a Proiectului de Standarde Internaționale privind Protecția Vieții Private cu referire la prelucrarea Datelor cu Caracter Personal*, care a fost salutăată la Conferința Internațională a Protecției Datelor și Vieții Private, desfășurată în Madrid, la 5 noiembrie 2009¹².

Elizabeth Ivanovsky. Schiță de costum la spectacolul "Zâna viselor", aa 1930

¹² Standardele nominalizate reprezintă produsul eforturilor conjugate a responsabililor de protecția vieții private din cincizeci de state, care reflectă multiplele abordări ale protejării acestui drept, integrând legislațiile de pe cinci continente. Acest document de consens aduce noi valori prin evidențierea naturii universale a principiilor și contribuie la o mai bună protecție a drepturilor și libertăților persoanelor într-o lume globalizată, caracterizată de fluxuri transfrontaliere a informației.